

Järvenpään osallisuusmalli

**VUORO-
VAIKUTUS**

**YHTEISÖL-
LISYYS**

**KEHITÄ
KAUPUNGIN
PALVELUJA**

**YHTEINEN
HYVÄ**

LÖYDÄ JÄRVENPÄÄN AARTEET

Perusta osallisuustyölle on kaupungin strategia

Järvenpää

*on viisas ja väkevästi
inhimillinen kaupunki,
joka haluaa luoda syvää
yhteyttä vastaamalla
kokijansa tarpeisiin ja
tunteisiin.*

Mitä osallisuus vaatii tekijöiltään

Hallinnon näkökulma: tehdään tilaa uudelle tavalle hallinnoida

Maailma on muuttunut systeemisesti siten, että kansalaiset haluavat hallita ja ratkaista asioita, jotka heitä koskevat. Hallinnon läpinäkyvyys ja kansalaisten mukaan ottaminen rakentaa yhteiskuntarauhaa ja lisää pitovoimaa. Aktiivinen kansalaisuus on edellytys niin edustukselliselle kuin suoralle demokratialle. Aktiivisuuden ymmärtäminen myönteisesti – ei haittana – on ammattitaitoamme

Mitä osallisuus on kaupunkilaisten mielestä:

Kaupunkilaiset lausuivat osallisuusmalliin näin: Osallisuus on **eteenpäin vievä voima**, osallisuus ei ole vain epäkohtien muuttamista. **Aukkaiden näkemysten mukaan kehitetään osallisuutta.**

Yhdenvertaisuus

Erityisryhmien, nivelvaiheessa ja heikommassa asemassa olevien ihmisten osallistamiseen on kiinnitettävä ohjelmallisesti huomio, jotta yhdenvertainen osallisuus toteutuu. Positiivinen erityiskohtelu tarkoittaa yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien luomista. Se voi olla yhdenvertaisuusohjelma, selkeäkielistä viestintää ja saavutettavuutta. Järvenpää tukee erityisesti lasten, vammaisten, vanhusten, maahanmuuttajien ja muiden ryhmien mahdollisuuksia ymmärtää uudistusten ja muutosten vaikutuksia omaan elämään ja osallistua suunnitteluun.

Yhteistyö

Osallisuutta tehdään verkostomaisesti yhdessä yhdistysten, järjestöjen, vaikuttamiselinten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattu yhdessä edistettävät tavoitteet.

Suunnittelu, toteutus ja mittaaminen

Osallisuus on suunnitelmallista ja osallisuus toteutuu oikea-aikaisena. Mittaamisessa tärkeämpää kuin laskea osallistujamääriä, on osoittaa, että **miten osallistujien mielipiteet, havainnot ja vahvatkin näkemykset ovat vaikuttaneet suunnitteluun.**

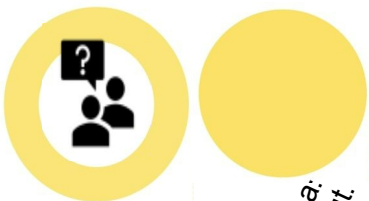
Osallisuutta sommiteltiin yhdessä

Arvio noin 750 osallistujaa 2018-2020.

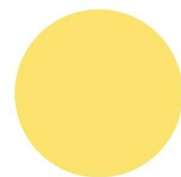
Osallisuusmalli on rakennettu osallistujien julkilausuman pohjalta.

2018-2019:

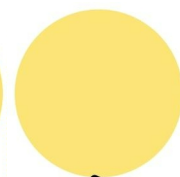
miksi, mikä tärkeintä

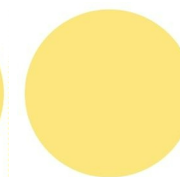
Systeeminen näkökulma:
viranhaltijat ja valtuutetut.

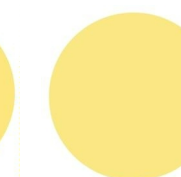
Kuntalaiskysely:
osallisuuden 6 tärkeintä.

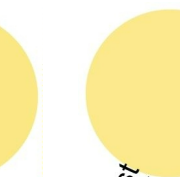
Pilottikäyttöön
MunJäke. Suositeltiin
osallisuuden mallintamista.

Palkattiin
erityisasiantuntija.

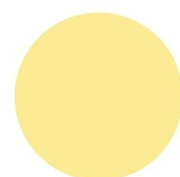
Tutkimus: palvelualueiden
osallisuustyö, muu Suomi.

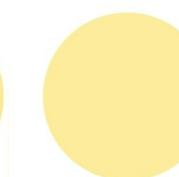
Yhteistyöt: vaikuttamist
oimielimet ja hyte-tiimi
(loka – jouluku –
tammikuussa)

2020:

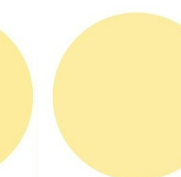
avointa valmistelua

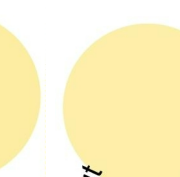
Kulttuurifoorumi

Palvelualueiden joryt

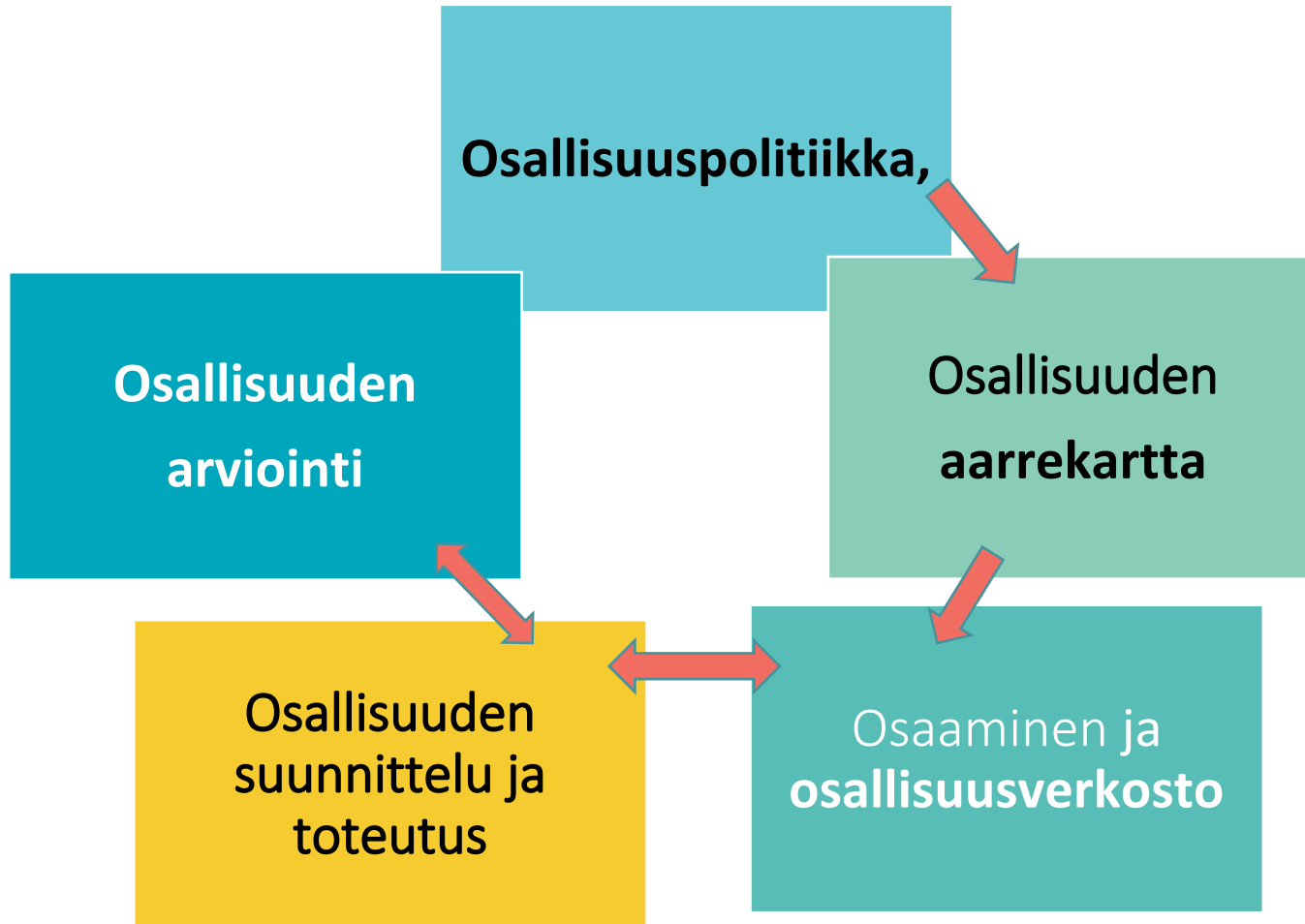

Yleisökysely MunJäke
helmi-maalisku

Avoimet valmistelut
(yhdistykset, verkostot,
henilökunta ja valtuutetut
18.3. , 30.3. , 7.4. ja 5.5.)

Osallisuusmalli

*Osallisuusmalli käsittää:
Osallisuuspolitiikan,
Osallisuuden organisoitumisen,
Osallisuuden aarrekartan –
kuntalaisen valikon.*

OSALLISUUSPOLITIikka – Tarkastellaan valtuustokausittai

Järvenpään tehtävä on kuntalain 1 §:n mukainen: asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen on päämäärä kaikessa kaupungin toiminnassa. Kaupunki kuuluu kaupunkilaisille, ja Järvenpään kaupungin henkilöstö on töissä järvenpääläisille.

Osallisuus tuottaa hyvää elämää ja ehkäisee syrjäytymistä, ja osallisuusmalli varmistaa osallisuuden rakenteellisuuden.

SYVÄ YHTEYS, TOIMIVA ARKI KAIKILLE

Järvenpäässä osallisuus rakentuu hyvästä ja syvästä vuorovaikutuksesta, asukkaiden ja yhteisöjen omaleimaisesta ja yhdessä tehdystä kaupungista. Palvelun käyttäjä pääsee rakentamaan toimivaa arkea osallistumalla palvelun kehittämiseen.

Järvenpää pitää huolta asukkaittensa ja palvelun käyttäjiensä vaikuttamismahdollisuuksista siten, että edistämme avointa hallintoa, valmistelua ja päätöksentekoa. Tarkkailemme osallisuuden toteutumista ja sen vaikutuksia.

Järvenpäässä palaute on eteenpäin vievä voima, uudistumme ja arvioimme vaikutuksia yhdessä.

OSALLISTU JA VAIKUTA JÄRVENPÄÄSSÄ

VUOROVAIKUTUS

Hyvä syvä yhteys syntyy aloitteellisuudesta ja palautteesta, vastaamisesta, kysymisestä ja lausumisesta.

YHTEISÖLLISYYS

Asukkaat ja yhteisöt tekevät kaupungin ja sen omaleimaiset osat.

OSALLISTAVA PALVELUKEHITYS

palvelut kehittyvät kaupunkilaisten kanssa suunnitellen ja arvioiden.

YHTEINEN HYVÄ

Yhdessä uudistuva Järvenpää on avoin ja osallistava ja arvioi päätösten vaikutuksia.

Osallisuusverkosto koordinoijana ja osallisuuden kasvoina: palvelee, viestii ja tukee osallisuuden entistä parempaa tekemistä palvelualueilla.

Verkosto aloittaa loppuvuodesta 2020

Martta Pirttioja (Kaupunkikehitys)

Anne Honkanen (Hyvinvointi: työikäisten ja ikääntyneiden hyvinvointi)

Satu Laine / Tiina Inkinen (Hyvinvointi: kansalaistoiminta ja asiakaspalvelu)

Arja Loima (Hyvinvointi: maahanmuuttajapalvelut)

Kristian Schmidt (Hyvinvointi: kulttuurituotanto, tapahtumatuotanto)

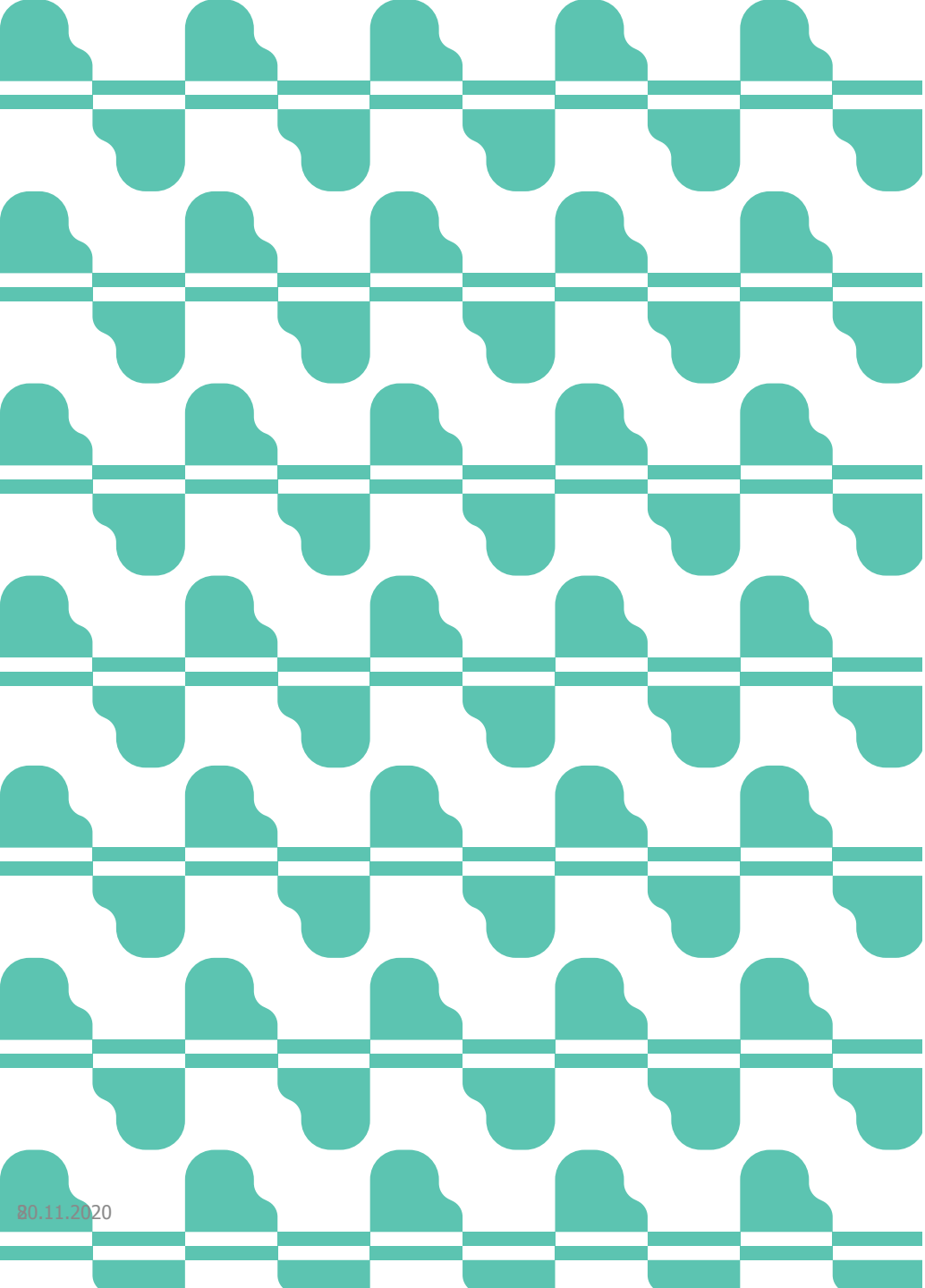
Tiina Liimatainen (POetus- ja kasvatus)

Laura Damski (HR-palvelut, sisäinen osallisuus)

Pilvi Kallio-Meriläinen (konserni, verkoston vetäjä)

VERKOSTO LAATII KAUPUNKITASOISEN OSALLISUUDEN VUOSIKELLON

- Hyvo-palveluverkko – tulevaisuuden hyvinvointipalvelut
- Perhelän osallisuustila ja henkilöstön osallisuus
- Kouluhankkeet (JYK, Harjula)
- Demokratiahanke (päättyy)
- Paikallinen aihe –kiertue
- Johdon ja kaupunkilaisten foorumit
- Osallistuva budjetointi toteutukset
- Oma media – kaupunkilaisten ääni kuuluviin
- Kauken osallisuus – talkoovuosikello ja kaavoituksen lakisääteiset
- Kumppanuudet (neuvostotyö)
- Ajankohtaiset (läpi vuoden – tartutaan toimeen)

Osallisuuden aarrekartta

Kaupunkilaisen käyttöliittymä osallisuuteen –
keskiössä kuntalaisen tarpeet

Osallisuuden aarrekartta

Vuorovaikutus

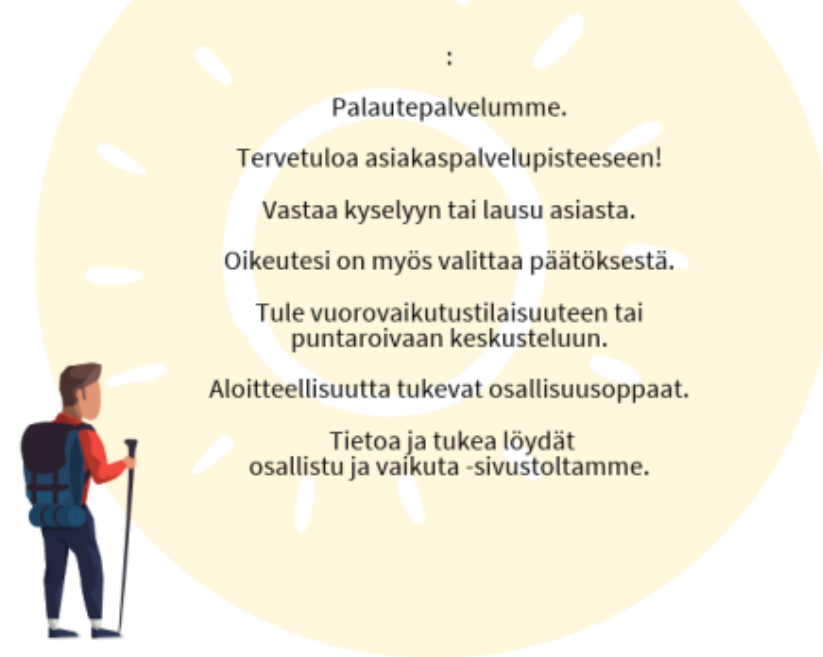
Järvenpäässä on sanomisen kulttuuri. Kaupunki viestii ymmärrettävästi, selkeäkielisesti ja ajoissa. Tarjoamme seuraavat mahdollisuudet osallistua:

- [Palautepalvelu](#)
- Osallistu ja vaikuta -sivusto
- Yhteisösovellus [MunJäke](#)
- Asiakaspalvelu (tulevaisuudessa Perhelä)
- Kyselyt
- **Infot**
- **Keskustelut**
- Aloitteellisuutta tukevat **osallisuusoppaat**.
- Tietoa ja tukea löydät osallistu ja vaikuta -sivustoltamme.

VUOROVAIKUTUS

Hyvä syvä yhteys syntyy aloitteellisuudesta, vastaamisesta, kysymisestä ja lausumisesta. Järvenpäässä on sanomisen kulttuuri.

Kaupunki viestii ymmärrettävästi, selkeäkielisesti ja ajoissa. Tarjoamme seuraavat mahdollisuudet osallistua

Osallisuuden aarrekartta

Yhteisöllisyys

Yhteisöllistä kaupunkia ja kollektiivia voi rakentaa monin tavoin.
Olemme tukenasi!

- Hae [avustusta](#),
- [järjestä tapahtuma](#),
- järjestä [toimintaa kotikulmillasi](#).
- [Varaa tilaa toiminnallesi](#).
- Käy ja käytä [yhteisötilojamme](#).
- Aloita palkitseva [vapaaehtoistoiminta](#).
- Osallistu kaupunkikehityksen ympäristötalkoisiin.
- [Ajankohtaiset tapahtumat Järvenpäässä](#).

YHTEISÖLLISYYS

Asukkaat ja yhteisöt tekevät kaupungin ja sen omaleimaiset osat.
Yhteisöllistä kaupunkia ja kollektiivia voi rakentaa monin tavoin.
Olemme tukenasi seuraavin tavoin:

Hae avustusta,
•
järjestä tapahtuma,
•
Järjestä toimintaa kotikulmillasi.
•
Varaa tilaa toiminnallesi.
•
Käytä yhteisötilojamme
•
Palkitseva vapaaehtoistoiminta,
•
Kaupunkikehityksen ympäristötalkoot
•
Ajankohtaiset menot Järvenpäässä.

Osallisuuden aarrekartta

Osallistava palvelukehitys

Palvelut kehittyvät kaupunkilaisten kanssa suunnitellen ja arvioiden ja palautteeseen perustuen. Yhdessä tekien, suunnitellen ja testaten voi rakentaa uniikkeja palveluita - jopa säästää aikaa ja rahaa. Osallisuuden kokemus toteutuu myös palvelun arjessa käytännön tekoina ja hyvänä vuorovaikutuksena.

Kaupungin palvelut kehittyvät kaupunkilaisten kanssa suunnitellen ja arvioiden. Osallistavia tapojamme palveluiden kehittämisessä:

- käyttäjä- tai kehittäjäryhmä,
- toiminnan yhteinen suunnittelu,
- palvelun arviointi, kyselyt ja palaute,
- kaupunginosakävelyt ja tapaamiset,
- luovat osallistavat menetelmät.

OSALLISTAVA PALVELUKEHITYS

tarkoittaa, että palvelut kehittyvät perustuen palautteeseen, kaupunkilaisten kanssa suunnitellen ja arvioiden. Yhdessä tekien, suunnitellen ja testaten voi rakentaa uniikkeja palveluita ja jopa säästää aikaa ja rahaa. Osallisuuden kokemus toteutuu myös palvelun arjessa käytännön tekojen ja hyvän vuorovaikutuksen kautta.

Me käytämme muun muassa näitä osallistavia keinoja palveluiden kehittämiseksi. Ota osaa:

Osallisuuden aarrekaartta

Yhteinen hyvä

Yhteisesti hyvä Järvenpää ottaa kaupunkilaisen mukaan päätöksentekoon ja valmisteluun. Järvenpään hallinto on avoin ja arvioi päätösten vaikutuksia monipuolisesti osallistaen, diginä ja lähitilaisuuksissa. Osallistu päätöksentekoon ja valmisteluun:

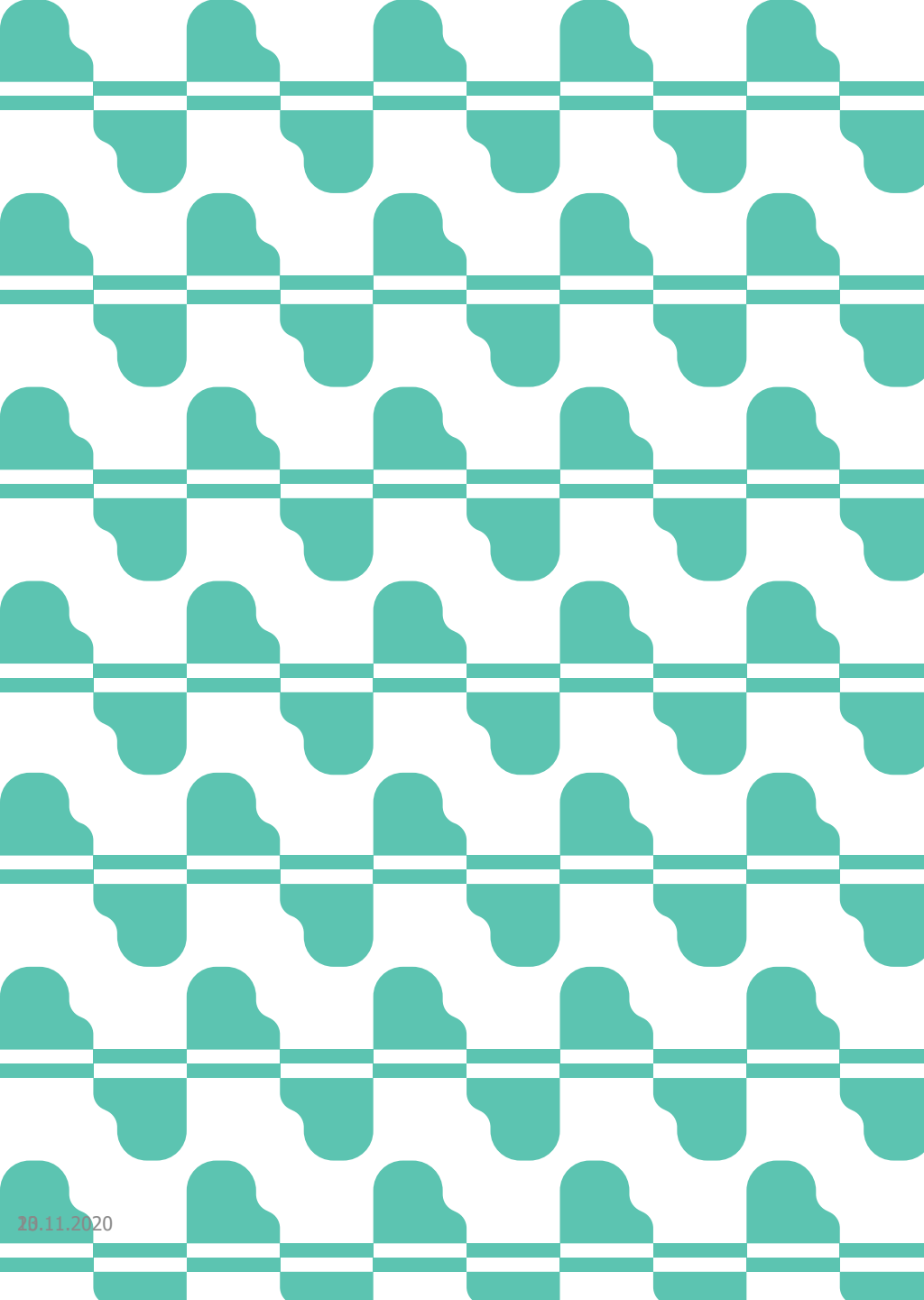
- [Äänestä kuntavaaleissa.](#)
- Asetu ehdolle kuntavaaleissa.
- Hakeudu [nuorisovaltuustoon](#) tai oppilaskuntaan.
- Ole yhteydessä vaikuttamistoimielimeen tai kaupunginvaltuutettuun.
- [Kuntalaisaloite.](#)
- [Osallistuva budjetointi.](#)
- Vaikutusten ennakoarviointi,
- Paikalliset aiheet – paikallisten asioiden päivä.

YHTEINEN HYVÄ - PÄÄTÖKSENTEKO JA VALMISTELU

Yhteisesti hyvä Järvenpää antaa kaupunkilaisen osallistua päätöksentekoon ja valmisteluun. Järvenpään hallinto on avoin ja arvioi päätösten vaikutuksia monipuolisesti osallistaen, diginä ja lähitilaisuuksissa.

Osallisuussuunnitelma ja arviointi

Mihin keskitymme lähitulevaisuudessa.

Miten saavutamme tavoitteemme.

Miten mittaamme tavoitteen toteutumista.

Vuorovaikutus ja yhteinen tekeminen

Vuorovaikutus

- Osallistuminen on helppoa, mukavaa, motivoivaa ja palkitsevaa. Meillä on sanomisen kulttuuri.

Osallisuuden palvelut ja tuki löytyvät helposti.

- Selkeäkielinen viestintä ja valmistelu.
- Virtuaalinen ja fyysinen osallisuuden paikka.
- Olet oikeassa paikassa –kulttuuri.
- Viestintä ja deliberaatio (pukava dialogi) on rikasta.

Mittarit

Tea-viisari, imago tutkimus ja erillismittaukset: luottamus kaupunkiin, tunne kuulumisesta Järvenpäähän.

Yhteisöllisyys, yhteinen tekeminen

- Tapahtumien tekeminen on helppoa. Tekijöille ja aktiivisuudelle on tilaa ja tukea.

Avustukset ja tapahtumatuotannon tuki. Olohuoneiden ja koulujen ilta- ja viikonloppukäyttö lisääntyy.

- Aloitteellisuuden tukeminen paikallisesti merkittävissä aiheissa.
- Tilanvarausjärjestelmä, ja tosiasiallisen käytön mahdollistaminen.
- Lähitalo-toiminnan kehittäminen ja "monistaminen".

Mittarit

Aktiivisesti osallistuvien kuntalaisten osuus – avustusten määrä ja laatu. Osallisuusverkoston kehitystyö ja arvio.

Osallistava palvelukehitys ja yhteinen hyvä

Osallistava palvelukehitys

- Kaupungin palvelut kehittyvät kaupunkilaisten kanssa suunnitellen ja arvioiden.

Osallistuva palvelukehitys

- Käyttäjien, kehittäjien ja kokemusasiantuntijoiden palaute ja toiminta on kaikkien saatavilla.
- Osallistuvan palvelukehityksen syvällisempi ymmärrys ja toteutukset.
- Henkilöstön ja vapaaehtoistyöntekijöiden osaaminen, kuulemista ja tulkintaa kehitetään luovien menetelmin.
- Hyvinvointikävely (turvallisuuskävely) ja asiakasraati **vakioituvat** osaksi palvelun kehittämistä.

Mittarit: mahdollisuus osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin (osallisuus TEA-viisari). "Palautepankki" ja avoin data.

Yhteinen hyvä

- Yhdessä uudistuva Järvenpää on avoin, osallistava ja arvioi päätösten vaikutuksia monipuolisesti diginä ja lähitilaisuuksissa.

Luottamus ja kiinnostus kaupungin päätöksentekoon kasvaa.

- Valmistelu on avointa ja arvioi vaikutuksia.
- Aloitteellisuuden tukeminen paikallisesti merkittävissä aiheissa – kaupunginosapäivät.

Mittari: Luottamus kaupungin päätöksentekoon ja valmisteluun. Osallistumishalukkuus.

Keskeiset osallisuuden mittarit

Rakenteellista vaikuttamista mittaa

- olemassa oleva osallisuusohjelma/-suunnitelma
- osallisuus kunnan strategiassa
- osallisuustyön huomioiminen kunnan budjetissa ja osallisuuden edistäminen laajasti kunnan eri toiminnoissa.
- Henkilöstön osallisuuden taitojen syventäminen on tavoite, jota mittaavat osallisuuskoulutus, osallisuuspelin tai Erätauko-menetelmän käyttö yhdessä ylikunnallisen verkostoitumisen kanssa.

Osoituksena yhteisen hyvän tekemisestä ja päätöksenteko-osallisuudesta ovat

- keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien määrä ja palaute.
- Asiakas- tai kuntalaisraadien toteutuminen.
- Päätöksenteko-osallisuutta mittaroi
- onko mielipiteitä selvitetty ennen päätöksentekoa, onko kysely ja haastateltu palveluiden käyttäjiä tai käyttäjien edustusta.

Talouden suunnittelussa osallistuva budjetointi on suurin kansanvallan muoto ja mittari.

Yhteiskehittämistä tulee arvioida sen **keinojen**,

osallistujamäärien ja **tuloksen** näkökulmista.

Kuntalaisten **omaehtoisen toiminnan hyödyntämistä** mittaroi järjestötyön tukeminen (esimerkiksi avustuksin) ja myös uusien osallistumismuotojen kehittäminen.

Aloitteiden määrää ja laatua seurataan.

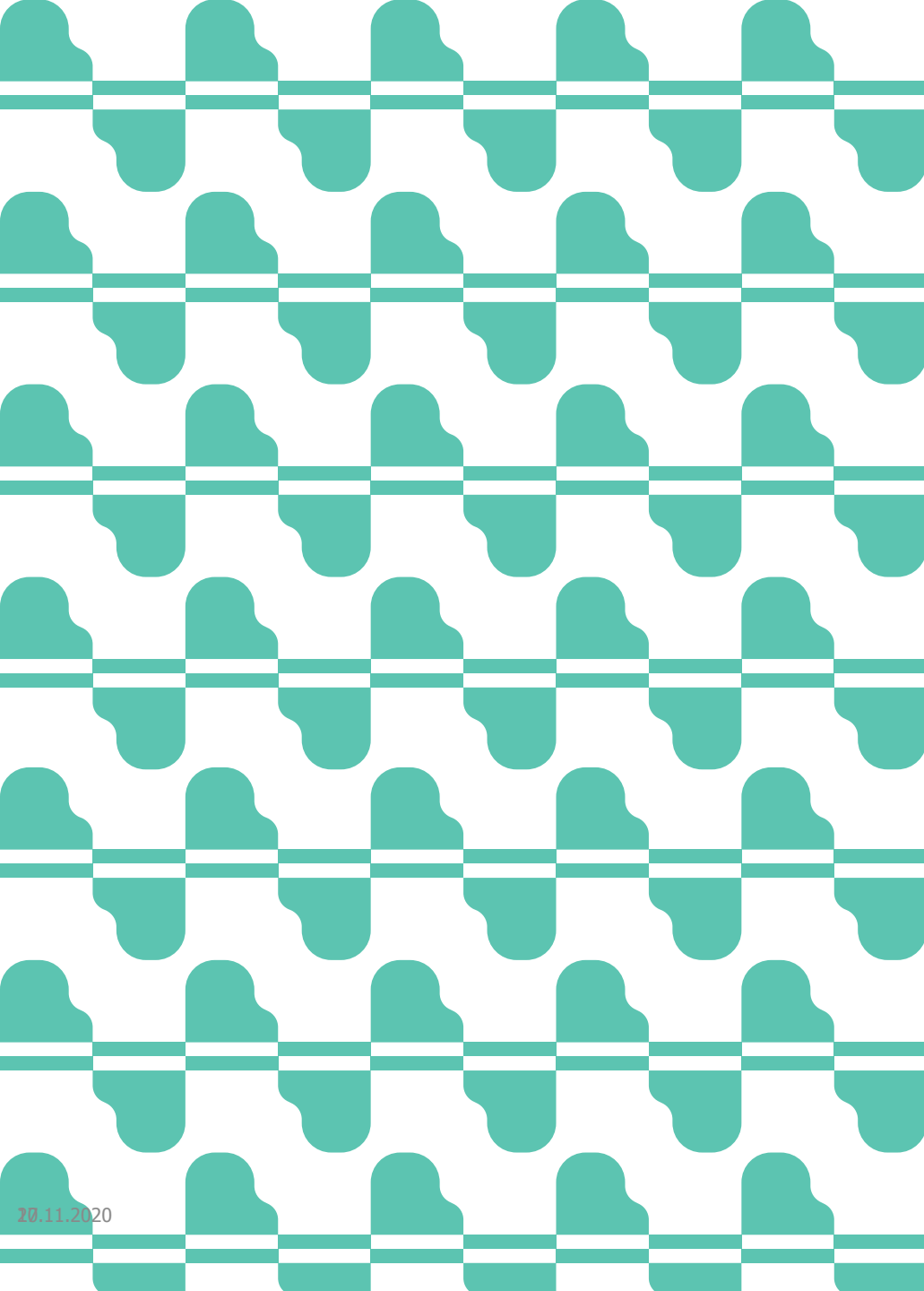
Vaikuttamistoimielinten kumppanuudesta raportoidaan kaupunkitasoisesti.

Viestintä ja vuorovaikutus, ohjaus, neuvonta ja palaute **mitataan osin määrällisin mutta myös laadullisin mittarein**, esimerkiksi erilliskyselynä tai asiakastyytyvyytenä.

*Näiden lisäksi demokraattista osallistumista on mahdollista arvioida **eri laatukriteerein**: esimerkiksi*

- ovatko eri näkemykset ja väestöryhmät tasapuolisesti **edustettuina**;
- onko käyty puntaroivaa, eri näkemyksiä **kunnioittavaa keskustelua**, onko tietotaso aiheesta kasvanut,
- onko **osallistumishalukkuus kasvanut?**

Työkirja

Henkilöstölle - valmisteilla

Työkirja kaupungin henkilöstölle

Johdanto: Kuule ääniä

Osallisuuden luonnehdintaa
Kaupunkistrategia ohjaa toimintaamme
Osallisuuden jäsentäminen: Osallisuus omaan elämään, yhteisöön ja yhteiseen hyvään
Avoimuus rakenteessa: osallisuuspolitiikka, osallisuussuunnitelma, osallisuuden koordinointi
Osallisuutta sommiteltiin yhdessä: kaupunkilaisten ja henkilöstön julkilausumat osallisuusmalliin

Osallisuusmalli

Vuorovaikutus
Yhteisöllisyys
Osallistava palvelukehitys
Yhteisesti hyvä Järvenpää

Suunnittelu ja arviointi

Osallisuuden suunnittelu
Osallisuuden arviointi

Epilogi

Lähteet
Liitteet

Osallisuuden suunnittelu

Tee osallisuussuunnitelma vastaamalla alla oleviin kysymyksiin. Osallisuusoppaat ja osallisuuden tuki ovat apunasi!
Tarkista myös osallistumisen jälkeen tehtävät toimet.

AIHE Mitä suunnittelet tai valmistele. Miksi? Mitä yhteistä hyvää tavoittelet?

TAVOITE Mitä tavoittelet osallisuudella? Mihin asiaan voi vaikuttaa, mitä osakkaiden kanssa voidaan saada aikaan?

OSALLISTUJAT Kenen suunnittelu tai valmistelu vaikuttaa? (Esim. alueen asukkaat, palvelun käyttäjät, kaupungin työntekijät, yritykset.)

MOTIVOINTI Pohdi, mitä asia näyttää osallisen näkökulmasta. Mitä joku saa asiasta; mitä joku menettää? Mihin kaupunkilainen haluaa tässä asiassa vaikuttaa?

VIESTINTÄ Miten tavoitat ihmiset parhaiten? Miten motivoit osallistujat viestissäsi asiasta? Kuinka kaupunkilaiset pääsevät osallistumaan? Kutsu osalliset, ja tavoittele myös niitä, jotka osallistuvat vähemmän.

MENETELMÄT Valitse menetelmät sen mukaan, mitä osallisuudella tavoittelet ja miten motivoituneita uskot kaupunkilaisten olevan käyttämään aikaa. Kuntalaisille helpon tavon osallistua ovat kyselyt, ideointi, kommentointi verkossa tai tiedotteen avulla - ja muun muassa verkkokäännytykset. Talkoot, yhteissuunnittelutyöpajat, kuntalaisfoorumit, asiakasraati ovat puolestaan menetelmiä, joita voit käyttää kun kuntalaisen motivaatio on korkealla. Tutki menetelmiä.

VALMISTELE JA OSALLISTA! Toteuta ja mahdollista suunnitelut!

Varmista yleisötilaisuuksiin riittävän laaja osallistumispohja näillä tempuilla:

1. Kutsu aktiivisesti ja käytä monikanavaisuutta viestinnässä.
2. Kutsu mukaan erityisryhmät -aktiiviset kun tulevat muutenkin. Pyydä aktiivista tai verkostoasi ottamaan mukaan kaveri verkoston ulkopuolelta.
3. Tarvittaessa voit rajata osallistumista eri ryhmille, jotta varmistat tasapuolisuutta.
4. Pitääkö osallistujia houkuttella, motivoida?
5. Pidä tilaisuus myös verkossa. Käytä saavutettavia tiloja. Tarvittaessa käytä tulkkeja, visualisoi tietoa, havainnollista esimerkein.

OSALLISUUDEN TULOKSET

Nämä tärkeät askeleet tekevät osallisuuden tulokset näkyviksi. Varmista, että palautat tulokset myös osallisille.

- TULOKSET** Mitä tehtiin ja saatiin aikaan? Kerro tämä osallistuneille ja tarvittaessa laajemmin kaupunkilaisille ja päättäjille.
- TOTEUTA** Varmista, että osallisuuden tulokset vietään toteutukseen palvelukehitykseen, valmisteluun, kehitystyöhön.
- VIESTI VAIKUTUKSISTA** Viesti avoimesti lopputuloksista. Huomioi viesteissä osallisuus, vaikka sen vaikutus olisi jäänyt vähäiseksi.

Lopussa kiitos seisoo!

Lähteet

- Byckling, Heasman, Aavikko ja Tolonen: Puolue- ja järjestötoiminnan malleja maailmalta - kuinka osallistaa, aktivoida ja innostaa ihmisiä? Sitra muistio 2019.
- Backman, Hyyssälä: Kansanvallan peruskorjaus - Kaikki voimavarat käyttöön
- Dufva: Megatrendit 2020, Sitran selvityksiä 2020
- Erätauko-menetelmä, marras- ja joulukuu 2019, Dialogi-Akatemian koulutus.
- Herzig ja Chasin: Fostering Dialogue Across Divides, Public Conversation Project 2006.
- Ihmisoikeuksien Helsinki, palvelujen yhdenvertaisuussuunnitelma 2020-2021, https://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunginhallitus/Suomi/Paatos/2020/Keha_2020-03-02_Khs_7_Pk/87CC7404-56D7-C016-960D-701EBDD00000/Liite.pdf
- Innerarity, Daniel: Vieraanvaraisuuden etiikka, into 2019.
- Kallio ja Vilkuna: Kansalaisnavigointi - soveltava teatteri matkalla metropoliin, Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012.
- Kallio, Ranta-Meyer, Vilkuna: Rikas kulttuuri, rakas naapuri, Metropolia Ammattikorkeakoulu 2011.
- Leponiemi: Kollektiivinen kapasiteetti, yhteisöllisyys pienen kunnan johtamisessa, Tampereen yliopiston väitöskirjat 2019.
- <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2020/2059-opas-kuntalaisten-osallistumisen-arviointiin>
- Osallistuvan budjetoinnin resursointi, Tampereen yliopiston tutkija-toimija tilaisuus 30.1.2020.
- Pikkarainen: Uskalla osallistaa! Kuntaorganisaatio osallistajana, Espoon kaupunki 2017.
- Raivio, Helka & Karjalainen, Jarno: Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa Taina Era (toim.) Osallisuus – oikeutta vai pakkoa, 2013 Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156, 12–34.
- Ruotsalainen, Sari: " Nämä ovat asennekysymyksiä, eivät rahakysymyksiä." Kokemusasiantuntijoiden osallisuus Uudenmaan kuntien vammaisneuvostoissa ja vammaispoliittisessa päätöksenteossa, Diakonia-ammattikorkeakoulu DIAK, Helsinki 2018.
- Särkelä-Kukko: Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen teoksessa Jämsén, Arja & Pyykkönen Anne (toim.) Osallisuuden jäljillä, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 2017. <http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/oSallisuudenj%C3%A4ljill%C3%A4- verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>, 34–50.

Osallisuusohjelmat ja mallit

Seinäjoki

Lahti

Etelä-Savo

Helsinki

Tuusula

Riihimäki

Vantaa

Kuntaliitto

Osallistumisen työkalupakki ja muut julkaisut

On keskustelun aika.

*Osallisuuden
erityisasiantuntija Pilvi
Kallio-Meriläinen*

p. 040 315 3737

*[pilvi.kallio-
merilainen@jarvenpaa.fi](mailto:pilvi.kallio-merilainen@jarvenpaa.fi)*